



Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Toespraak Voorzitter

Dodenherdenking – Nationaal Monument Erelijst van Gevallenen

zaterdag 4 mei 2024

"Geachte Medeleden!

Wij staan voor de afschuwelijke werkelijkheid van den oorlog. Wij, vertegenwoordigers van het volk, protesteeren uit het diepst van ons hart en met de meeste felheid tegen de gruweldaad aan ons land en zijne inwoners."

Dames en heren; geachte aanwezigen – Dit waren moedige en ferme woorden van mijn verre verre voorganger, Kamervoorzitter Van Schaik. We schrijven vrijdag 10 mei 1940; de dag waarop nazi-Duitsland ons land binnenvalt. Bommenwerpers bestoken de militaire vliegvelden en de kazernes rondom Den Haag. En ook in het Zuiden en op de Grebbeberg wordt volop strijd geleverd.



Onder dat gesternte komt onze Kamer bijeen. Om 1 uur 's middags. Slechts 38 Kamerleden slagen er die middag in het Binnenhof te bereiken. Direct na het korte betoog van Van Schaik wordt de vergadering voor onbepaalde tijd geschorst. Het Parlement valt stil.

Het is oorlog.

Het is het begin van een duistere en onwerkelijke tijd. Het begin van onderdrukking, ontmenselijking, angst en verraad. En het begin van die lege plank in de Handelingenkamer; het archief van ons Parlement.

Nederland was in die meidagen van 1940 machteloos, maar zeker niet moedeloos. In elk gehucht, elk dorp en elke stad staan helden op. En helden zijn er in vele vormen. Mensen die vechten, die saboteren, mensen die Joden en anderen helpen onderduiken.

Ik breng vandaag een hommage aan deze helden. Een eerbetoon aan al die dappere



strijders aan wie wij mede te danken hebben dat wij nu in een vrij en veilig land wonen. Vrij van oorlog, geweld en onderdrukking.

Nederland heeft daarvoor een hoge prijs betaald; er vloeide bloed, zweet en tranen. En 18 duizend helden brachten het hoogste offer. Hun namen staan in dit boek; de Erelijst van Gevallenen 1940 - 1945.

En die Erelijst – met recht een Nationaal Monument – vereeuwigt de namen van omgekomen militairen van de Koninklijke Land- en Luchtmacht, en de manschappen van de Koninklijke Marine. Maar ook de gesneuvelde verzetsstrijders en bemanningsleden van koopvaardij schepen. Én van militairen van het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger.

18 duizend mannen en vrouwen. Allen gedreven door vaderlandsliefde. Allen gezegend met een dna waarin zaken als moed, strijd lust en



rechtvaardigheid bovenmatig sterk
vertegenwoordigd waren.

18 duizend namen. Met veel eerbied met de
hand geschreven. En elke naam is een apart
verhaal. En het is aan ons – aan u en mij – om
die verhalen levend te houden. Om te vertellen.
Om te luisteren.

18 duizend helden. We eren en herdenken hen.
Jaarlijks – met een ceremonie op deze plek. En
dagelijks – met het omslaan van een bladzijde.
Het is bijzonder om ook dit jaar weer
familieleden van mensen uit de Erelijst in ons
midden te zien. Fijn dat u er bent. Een directe
link, een bloedband, met de namen in dit boek.
Verleden en heden hier verbonden in deze
ruimte.

En dus ook 18 duizend persoonlijke verhalen.
Verhalen die we moeten vertellen en doorgeven.



In mijn familie is dat het verhaal van de nagedachtenis van oom Simon, een van de 18 duizend. Zijn naam staat ook hier. Hij is op zee gebleven.

Dicht bij huis, voor ons parlement, is er ook het verhaal van Gerrit Kastein: grondlegger van het Medisch Verzet, een verzetsgroep die meerdere aanslagen en sabotage-acties pleegde.

Kastein werd gearresteerd in Delft en direct overgebracht naar het Kamergebouw aan het Binnenhof. Wel; de wrange realiteit wilde dat de Duitse Sicherheitsdienst in die jaren daar zijn intrek had genomen.

In een hoekkamer op de tweede verdieping werd Kastein 'verhoord'. De nazi's wilden informatie. En vooral: namen. Om er zeker van te zijn dat hij nooit – ook niet na dagenlang martelen – kameraden zou verraden, sprong Kastein in een onbewaakt moment uit het raam. Een schedelbasisfractuur was het gevolg. Gerrit



Kastein overleed kort daarna in het ziekenhuis.
Slechts 32 jaar oud.

Vijf jaar geleden hebben we de kamer op het Binnenhof waar dit alles zich afspeelde, officieel vernoemd naar die verzetsheld Gerrit Kastein. De Kasteinkamer is het nu, hij maakt deel uit van het complex aan het Binnenhof.

Dames en heren – tijdens de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust zijn naar schatting meer dan 250.000 Nederlanders de dood in gejaagd. Vermoord. Vergast. Uitgehongerd en gestorven in werkkampen. Het Nederlandse politieke leven lag stil. Het land was bezet en de parlementaire democratie stond in zijn geheel buitenspel. Vijf jaar lang is er niet vergaderd. Een pijnlijk vacuüm. Een oorverdovende en pijnlijke stilte aan het Binnenhof; ook in die prachtige Oude Zaal.

Tien van de toen nog honderd Kamerleden komen tijdens de oorlog om het leven. Onder



hen vier Joodse parlementariërs. Tientallen Kamerleden zaten bovendien korte of lange tijd –
– gevangen, vooral in Duitse interneringskampen.

Na de bevrijding komt de Kamer op 25 september 1945 weer voor het eerst bijeen. Voorzitter Van Schaik aanschouwt de lege zetels. Hij herdenkt de omgekomen Leden en spreekt daarna de volgende woorden:

"De innerlijke gesteldheid van het Nederlandsche volk is onwrikbaar gebleven. Vele ouderen en jongeren hebben in hun ondergrondschen arbeid hun vrijheid en zelfs hun leven in een fanatieke overgave aan den dienst der vaderlandsche zaak vrijwillig en edelmoedig ter beschikking gesteld. De nagedachtenis aan hun strijden en lijden en aan het door hen gebrachte offer van het leven zal voor alle Nederlanders een bron van sterkte blijven."



Einde citaat. Het zijn woorden die ook vandaag nog naecho-en. Onwrikbaar... Vrijwillig... Edelmoedig... We zijn onze helden veel dank verschuldigd. Zij vormen mede het fundament – de wapening in het beton – van onze huidige maatschappij. Dank u wel.